

El mestre Ramon Arnau, enmig de tots els músics gironins, aplegats per celebrar la festa de santa Cecília

El mestre Ramon Arnau i el fet musical gironí del segle XX

Maruja Arnau

Com hem pogut apreciar en el treball exhaustiu sobre el panorama musical a Girona des del segle XVI als nostres dies publicat en els números 181 i 182 d'aquesta revista pel professor Jordi Rifé i Santaló, la música ha ocupat una parcel·la important en la vida quotidiana de la nostra ciutat, la qual es pot vanagloriar d'haver tingut prestigiosos compositors i intèrprets al llarg dels temps, així com agrupacions corals, cobles, conjunts orquestrals (tot i que aquests en menor escala) i acadèmies de música.

Organistes i escolanies

No obstant això, fou la música religiosa la que en temps obsolets assolí caràcter prioritari i, a més de la Catedral, eren moltes les esglésies que oferien el gaudi de les interpretacions organístiques i corals en les celebra-

cions litúrgiques. Mn. Cervera, l'any 1987, edità un treball molt interessant sobre els eclesiàstics músics que tingueren una activitat intensa en la seu gironina i les parròquies, que constitueix una obra de divulgació molt important.(1)

Ja en els nostres dies, cal ressaltar les magnífiques execucions a l'orgue a càrrec dels eminents professors Francesc Civil, Tapiola, mossèn Geli... el record dels quals perdura en la memòria dels gironins. No cal dir que actualment altres organistes ens complauen amb les seves interpretacions.

Tanmateix, les escolanies del Mercadal, Sant Feliu i el Carme foren un fogar excel·lent per a iniciar en l'art musical i fer-lo estimar a gran nombre de mainada, i encara ara, per la diada de la Mare de Déu de Montserrat, antics escolans del Mercadal emeten els seus cànctics tot recordant el benivolgut mestre mossèn Ferran Forns, en el transcurs de la missa que s'hi celebra en honor de la Moreneta.

De les acadèmies al Conservatori

La guerra del 36 estroncà l'activitat musical a la ciutat i fracassaren molts projectes, però un cop acabat el conflicte es va anar recuperant.

Les acadèmies particulars agruparen munió d'alumnes, va obtenir gran renom la del mestre Civil que, establert a la ciutat d'ençà del 1924, ja havia assolit un gran prestigi com a músic, compositor i, en definitiva, com a conreador de l'art musical. Home de gran cultura, els seus articles en la premsa gironina i en l'especialitzada foren un altre dels aspectes que el van fer destacar. Molts de nosaltres recordem els arpegis pianístics que impregnaven l'ambient en passar pel carrer de l'Argenteria on vivia i tenia l'acadèmia, així com els concerts de piano que cada final de curs brindaven els alumnes més avantatjats en els salons del Casino.

Vers l'any 1940, l'Obra Sindical d'Educació i Descans posà en funcionament una escola elemental d'educació musical per als fills dels productors; va encarregar les classes al músic major de la Banda del Regiment Alcàntara 33, de guarnició a la ciutat, Ramon Arnau Serrano. Un any després, la mateixa entitat encomanà a aquest director la creació d'una orquestra filharmònica composta per músics militars i professors de la població.

La nova orquestra féu diversos concerts als teatres Municipal i Albèniz, però malauradament, malgrat l'entusiasme i dedicació del director i la resta dels components, tingué una durada efímera per manca de recursos econòmics. A les fires del 1942 ofería el seu últim concert.(2)

Abans de la guerra, el mestre Civil féu els passos adients per aconseguir la creació d'una Escola de Música o Conservatori. Quan el projecte ja semblava que arribava a bon terme, no es pogué veure realitzat a causa dels conflictes del 1936.

Acabada la guerra, el mestre Civil tornà a emprendre les gestions per a la consecució de l'ambicionada Escola de Música. No mancaren els contactes amb els responsables del nou consistori, però la situació econòmica de l'Administració, després del trasbals recent del país, no admetia el suggeriment, puix que altres problemes immediats s'havien de resoldre.

El mestre Arnau quan va ingressar com a voluntari a la Banda de Música del Regiment «Otumba n.º 49» de guarnició a València.

Finalment, es va proposar la idea al cap de l'Obra Sindical d'Educació i Descans, senyor Josep Lluís Fernández Coll, home de gran sensibilitat cultural i artística, el qual ja havia propulsat la creació de l'escola musical citada per als fills dels productors i l'orquestra filharmònica, que va trobar el projecte molt interessant i profitós per a la ciutat i província i juntament amb els mestres Civil i Arnau posaren d'immediat fil a l'agulla perquè fos una realitat la desitjada Escola de Música, que començà a funcionar com a tal l'any 1942. El claustre de professors quedà format pels mestres impulsors i el reputat violinista Josep Saló i Bos, tres homes de bona voluntat, de gran eficiència i zel extraordinari, que han passat a la història gironina com els fundadors del que amb el temps esdevindria Conservatori de Música de Girona.(3)

El mestre Ramon Arnau

S'imposa aquí fer una breu referència biogràfica del mestre Ramon Arnau Serrano, home d'amplis coneixements musicals i de gran qualitat humana, molt vinculat a Girona, ciutat que estimà amb delera, compenetrant-se profundament amb els seus habitants.

El seu tarannà senzill i afable el feia relacionar-se pel carrer amb les persones de condició més humil, amb les quals agradava de mantenir-hi conversa a la vegada que els ofería tabac mentre feien petar la xerrada. Crec que «Don Ramon», com era conegut de tothom, gaudia de l'estima dels gironins.

Va néixer a Altura (Castelló de la Plana) el 27 de juliol de 1895, en el si d'una família rural però de grans afecions musicals. L'ambient familiar influí des de la seva infantesa a sentir una forta passió per la música i això l'impulsà a ingressar com a voluntari en la Banda de Música del Regiment «Otumba n.º 49» de guarnició a València, mentre amplià els seus estudis musicals amb el músic de 1a i director de la Banda de Música de Bètera (València), Emilio Marin Foj.

Guanyà per oposició la plaça de músic de 1a i l'any 1922 era destinat a la Plana Major de guarnició a Xàtiva on va contraure matrimoni amb la vídua del que havia estat el seu mestre, na Marianna Guerola Aymerich, en la qual sempre trobà un formidable suport i comprensió per la seva delera envers la música i afany de perfecció en l'exercici de la professió que l'entusiasmava.

Tothora incansable, simultanejava el seu destí militar amb la direcció de les Bandes civils de Mislata, Nazaret i Rotglà-Corberà, així com els estudis de direcció i harmonia amb l'eminent compositor i director de la Banda d'Alabarderos de Madrid, Don Luis Emilio Vega Manzano, que sempre el considerà com un dels seus alumnes més dilectes.

El 1927 es presentà a les oposicions per a Músics Majors de l'Exèrcit, va obtenir el núm. 2 de la promoció, i va ésser destinat a Jaca (Osca) per a ocupar la plaça vacant de la direcció de la Banda de Música del Regiment de Galícia núm. 19.

Destinat a Girona

Seguiren altres trasllats en el transcurs de la seva carrera i en totes les poblacions deixà l'empremta de la seva vàlua professional i humana, fins que l'any 1931 fou destinat a Girona, on gaudí de la confiança dels seus superiors i assolí una popularitat insospitada.

Cal recordar els concerts que la nombrosa i ben conjuntada agrupació instrumental ofería als gironins a la

El mestre Arnau dirigeix la banda de música militar en un acte de final de curs al col·legi de la Salle de Girona.

Devesa i a la Rambla... les desfilades marcial que esperaven els joves soldats i feien sortir als balcons els veïns de la ciutat... La Banda Militar constituïa un element molt peculiar a Girona.

El seu afecte pels gironins era ben palès i una nota representativa d'aquesta estimació és la següent:

La festivitat de la Puríssima, patrona de l'Arma d'Infanteria, era una de les festes que més l'il·lusionaven, tot i que suposava per a la Banda un treball esgotador. Ja de bon matí, els carrers de Girona s'alegraven amb el toc de diana. Més tard, acompanyaven la processó, presidida per la bella imatge de la Immaculada, que sortia de la Catedral, en un recorregut que déu n'hi do. Tot això, a més dels actes específics que en tal solemnitat celebrava el Regiment amenitzats per la Banda de Música. Sort que en aquells anys quaranta la Banda era molt nombrosa i es podia dividir per atendre-ho tot. Doncs bé, en certa ocasió va voler que els gironins també participessin de la joia de la festa i «Don Ramon» sol·licità al governador militar que li permetés oferir a la ciutat una audició de sardanes. L'autoritat militar hi accedí complaent i designà uns quants músics per a formar la cobla que actuà a la Rambla acabada la processó. El paisanatge de Girona s'unia al goig de la celebració de la Patrona d'Infanteria ballant la dansa senyera, les notes de la qual eren emeses per uns músics abillats amb l'uniforme castrense.

Com a compositor es dedicà majoritàriament a les marxes militars, si bé

de manera prioritària desenvolupà el seu quefer en la transcripció per a banda d'obres clàssiques. Mozart, Wagner (el seu preferit), Falla, Berlioz... eren interpretats per la Banda sota la direcció del mestre Arnau talment com si d'una orquestra simfònica es tractés. Fins i tot el mestre Vega li encomanava les transcripcions per a ésser interpretades arreu d'Espanya.

En l'aspecte pedagògic es dedicà especialment a la preparació d'alumnes per a les oposicions a músics majors.

Amb freqüència era requerit per la superioritat per a ocupar la presidència dels tribunals d'oposicions per a brigades i sergents músics que tenien lloc a diverses capitals de l'Estat.

L'any 1955 obtenia el retir forçós, no obstant això prosseguí com a professor del Conservatori de Música.

En tenir coneixement de la seva situació de retirat, els ajuntaments d'El Burgo d'Osmá (Sòria) i d'Altura (el seu poble natal) li proposaren la direcció de les Bandes Municipals locals, ofertes que refusà. Volia romandre a la ciutat dels quatre rius. Girona l'havia atrapat. I aquí morí el 29 de desembre de 1963. El seu cor cansat de treballar i estimar no resistí la simple operació de cataractes a què fou sotmès. Comptava 68 anys.

Elogis pòstums

El poeta i músic valencià José Cases Aparicio, deixeble que professava una gran devoció pel mestre, amb motiu del seu òbit li dedicà una emo-

tiva poesia, alguns fragments de la qual ens plau transcriure:

«Con las inciertas auroras,
las últimas de Año Viejo,
gélidas y vacilantes,
las liras enmudecieron.
Ese gigante invencible
que denominamos Tiempo,
ha truncado para siempre
la batuta del Maestro.

(...)

De las fuentes del Palancia
a los Altos Pirineos,
hay un largo Viacrucis
de esperanzas y recuerdos
que se apagan en la noche
decembrina. Campaneros
de las torres gerundenses
que tiemblan en sus cimientos,
se cuelgan de las campanas
para que guarden silencio.

(...)

Las arpas riegan la tierra
con el cristal de sus versos.
Y en la tumba ha florecido
una batuta de cedro.»

L'any 1983 el poble d'Altura va retre un homenatge pòstum al seu fill predilecte. I el mestre Civil, amb aquest motiu, es feia ressò de l'homenatge i li dedicava un record a *Los Sitios*: «...Els qui en vida el coneixèrem fruïm encara del record de la seva labor plasmada al front de la Banda Militar, i de les seves magistrals interpretacions wagnerianes per les que sentia especial devoció. Figura igualment en el seu actiu artístic la direcció de l'Orquestra Filarmònica en els programes de la qual hi advertim la presència d'obres d'alta alcúrnia com la simfonia *Júpiter* de Mozart; *Els Mestres Cantors*, de Wagner; *Noches en los Jardines de España*, de Manuel de Falla i tantes altres. Posteriorment la seva activitat i competència el portaren a fundar, col·laborar i a compartir la direcció d'una Escola de Música local, que ben tost es convertí en Conservatori Oficial de Música «Isaac Albèniz» i continua florent.

Des de Girona també celebrem com es mereix la lloable iniciativa de la Unió Musical i del poble, tot, d'Altura, que el veié nèixer, fill predilecte, model de rectitud, en extrem aimant dels seus i de la seva terra i fidel i constant en les seves amistats. Un poble que enalteix els seus fills, s'engrandeix i s'honora a sí mateix.»(4)

Orfeons i corals

Finalment, des d'aquestes ratlles volem retre el nostre agraïment a totes aquelles entitats i agrupacions que d'ençà d'aquelles ja llunyanes dates del 1939 fins als nostres dies ens han ofert el regal d'un art eximi que com molt bé ens recorda l'erudit sacerdot-poeta-escriptor, gran amant i entès en l'art musical, Mn. Josep Ma. Cervera i Berta «la música és una mena de conquesta a pols, un do que s'obté amb el propi treball...»(5). I a fe que a la nostra ciutat no han mancat infatigables cultivadors d'aquest art sublim. No voldríem deixar de trencar una llança a favor d'unes entitats i agrupacions que per espai de molts anys han esmerçat els seus esforços en la propagació de la música: l'Orfeó «Cants de Pàtria», dirigit pel mestre Baró Güell, que actuava infatigable. La Coral del GEiEG, inicialment comandada pel director Josep Viader i que expandí fora fronteres els nostres aires populars; el Cor de la Secció Femenina, que sota el guiatge del mestre Francesc Civil des dels seus inicis, assolí un gran renom i diversos guardons en els Concursos nacionals en què participà. Val a dir que l'any 1941 obtingué el primer premi

Els mestres Arnau, Civil i Viader a la porta del Conservatori de Música de Girona, després d'una jornada d'exàmens.

El mestre Arnau, amb la banda de música militar, en una desfilada pel pont de Pedra de Girona.

nacional i en aquell teatre madrileny, on se celebrava el Concurs, ressonaren les notes vibrants de «L'Empordà», cantades amb enardiment per veus femenines que enfervoritzaren el públic que omplia de gom a gom el Coliseu. Cal destacar que gairebé totes les peces que interpretaven eren cançons populars harmonitzades pel mestre Civil.

Poc més tard sorgí la Polifònica, que sota els auspicis de la Diputació i la batuta del mestre Viader tot primer i després de la seva jubilació continuà la seva carrera exitosa dirigida per altres professors reputats, sobresortí per la seva depurada escola. Tota una singladura de lluïdesa arreu de la península i l'estranger.

Com un rebroll d'aquest magnífic conjunt aparegué la Coral Saba Nova, conduïda per la professora Roser Busquets. I una altra coral digna d'ésser destacada és el Cor Maragall, de Ma. Àngels Alabert, que dia a dia ha anat assolint un prestigi extremós. Indubtablement la relació és extensa.

Els concerts, sobretot de solistes, se succeïen, uns organitzats per l'Associació de Música, d'altres per l'Obra Sindical d'Educació i Descans, la Secció Femenina... en els quals actuaven intèrprets de crèdit indiscutible, tant nacionals com de les nostres comarques.

L'Orquestra de Cambra

També instituïda per la Diputació es creà l'Orquestra de Cambra de Girona que ha anat oferint una munió de concerts. En fou el primer director el

mestre Rafael Tapiola. Després el succeí el professor violinista Joan Guillaume i d'ençà de la seva mort fins a la dissolució del conjunt orquestral, esdevinguda l'any 1995, ha estat dirigida pel compositor Lluís Albert.

En l'actualitat l'oferta musical és òptima. No ens podem queixar de l'activitat que en aquest aspecte es desenvolupa a Girona. Tenim esplèndids auditoris: El «Josep Viader» de la Casa de Cultura, l'auditori «Narcís de Carreras» de la Caixa, el Centre Cultural «La Mercè»... En aquestes sales, molt ben disposades, els melòmans poden gaudir del plaer de la música, l'art inefable que la ciutat ha valorat de sempre. La torxa, que ha passat de mà en mà, roman incandescent.

Maruja Arnau i Guerola, escriptora, és filla del mestre Ramon Arnau .

Notes

- (1) Josep Ma. CERVERA i BERTA. La música i els eclesiàstics músics del Bisbat de Girona en els segles XIX i XX. (Edició: Seminari Diocesà de Girona, 1987).
- (2) MARUJA ARNAU i GUEROLA. Els pobles gironins. Vol. V, Girona, Salt i Sarrià de Ter. (Imp. Aubert, 1997).
- (3) Lluís Brugués. Commemoració del 50è aniversari de la Fundació del Conservatori de Música de Girona (1942-1992) - (Diputació de Girona, Ajuntament de Girona, Caixa de Girona. Imp. Palahí, Arts Gràfiques).
- (4) Francesc CIVIL i CASTELLVÍ. «Homenatge a la memòria d'en Ramon Arnau Serrano.» (Diari Los Sitios. 30-XI-83).
- (5) Josep Ma. Cervera i Berta, ob. cit.